

ความเชื่อและค่านิยมจากคำเรียกชื่อลายผ้าจกลาวครั้ง - ลาวเวียง จังหวัดอุทัยธานี*

BELIEFS AND VALUES REFLECTED IN THE NAMES OF JOK WEAVING PATTERNS OF LAO KHRANG - LAO WIANG IN UTHAI THANI PROVINCE

เนมิ อุณากรสวัสดิ์¹, ปิยงกูร ตันวิเชียร¹, วิราพร หงษ์เวียงจันทร์^{2*}

Nemi Unakornsawad¹, Piyangkoon Tanvichien¹, Wiraphorn Hongwiangchan^{2*}

¹มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปทุมธานี ประเทศไทย

¹Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage, Pathum Thani, Thailand

²มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

²Thammasat University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: wihong08@hotmail.com

*Tel: 094-478-2287

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง “ความเชื่อและค่านิยมจากคำเรียกชื่อลายผ้าจกลาวครั้ง - ลาวเวียง จังหวัดอุทัยธานี” มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดกลุ่มความหมายและวิเคราะห์ความเชื่อและค่านิยมของกลุ่มชาติพันธุ์ผ่านคำเรียกชื่อลายผ้าจากงานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารซึ่งคัดเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนด จากแหล่งข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เอกสารภูมิปัญญาผ้าจกลาวครั้ง และวิทยานิพนธ์เรื่องการศึกษาขึ้นต้นจกลาวเวียงสู่การปรับปรุงศูนย์ผ้าทอลายโบราณบ้านผาทั่ง ครอบคลุมคำเรียกชื่อลายผ้าที่เป็นตัวแทนข้อมูล จำนวน 46 ชื่อ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยแนวคิดอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ร่วมกับการจัดกลุ่มความหมายตามแนวทางของ Nida ผ่านกระบวนการแยกหน่วยศัพท์ ระบุความหมาย และเทียบเคียงกับกลุ่มความหมายเพื่อเข้าถึงระบบความคิดจากมุมมองคนใน และตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าทั้งด้านเอกสารและการสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญ ผลการวิจัยพบว่า คำเรียกชื่อลายผ้าจกลาวครั้งสามารถจำแนกออกเป็น 5 กลุ่มความหมาย โดยกลุ่มที่พบมากที่สุด คือ กลุ่มสรรพสิ่งตามธรรมชาติ (ร้อยละ 34.94) รองลงมา คือ กลุ่มวัตถุและสิ่งปลูกสร้าง (ร้อยละ 30.12) กลุ่มคำบอกลักษณะ (ร้อยละ 15.66) กลุ่มสัตว์ และผลผลิตจากสัตว์ (ร้อยละ 13.25) และกลุ่มสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ (ร้อยละ 6.02) ตามลำดับ ในด้านความเชื่อและค่านิยม พบว่า สะท้อนโลกทัศน์ใน 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) การให้คุณค่ากับธรรมชาติ 2) ความผูกพันระหว่างวิถีชีวิตกับสิ่งรอบตัว 3) การให้คุณค่ากับความชัดเจน และ 4) ความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติโดยเฉพาะสัญลักษณ์ “นาค” งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าคำเรียกชื่อลายผ้าเป็นกลไกทางภาษาที่สะท้อนระบบปรัชญา และภูมิปัญญาที่อรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ในด้านวัฒนธรรมของชุมชน

คำสำคัญ: ผ้าจก, ลาวครั้ง - ลาวเวียง, อรรถศาสตร์ชาติพันธุ์, การจัดกลุ่มความหมาย

Abstract

This research article entitled “Beliefs and Values Reflected in the Names of Lao Khrang-Lao Wiang Jok Textile Patterns in Uthai Thani Province” aims to classify semantic groups and analyze the beliefs and values of ethnic groups through the names of jok textile patterns. This study is qualitative research employing documentary analysis, with sources selected based on specified criteria. The data were drawn from key sources, including documents on the wisdom of Lao Khrang jok textiles and a thesis entitled A Study of Lao Wiang Jok Skirts for the Development of the Ban Phathang Traditional Textile Center. The study covers a total of 46 textile pattern names as representative data. The researcher analyzed the data using the concept of ethnosemantics together with semantic classification based on the approach of Nida, through processes of lexical segmentation, meaning identification, and comparison with universal semantic categories in order to access the cognitive system from an emic perspective. Data were also validated through documentary triangulation and expert verification. The findings indicate that the names of jok textile patterns can be classified into five semantic groups. The most frequently occurring group is natural entities (34.94%), followed by objects and constructions (30.12%), descriptive terms (15.66%), animals and animal products (13.25%), and supernatural entities (6.02%), respectively. In terms of beliefs and values, the findings reflect the worldview in four main aspects: 1) valuing nature, 2) the relationship between ways of life and surrounding elements, 3) valuing clarity, and 4) belief in the supernatural, particularly the symbol of the “Naga.” This research demonstrates that the names of textile patterns function as a linguistic mechanism reflecting the cognitive system and indigenous wisdom that sustain the cultural identity of the community.

Keywords: Jok Textile, Lao Khrang-Lao Wiang, Ethnosemantics, Semantic Categorization

บทนำ

ชาวลาวครั่งและลาวเวียงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลไท ซึ่งอพยพจากพื้นที่ประเทศลาวเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีและต้นสมัยรัตนโกสินทร์ อันเป็นผลสืบเนื่องจากบริบททางการเมืองและสงครามระหว่างสยามและลาว นำไปสู่การเทครัวกวาดต้อนผู้คนจากเมืองเวียงจันทน์และหัวเมืองลาวเข้าสู่หัวเมืองชั้นในของสยาม โดยจังหวัดอุทัยธานีนับเป็นหนึ่งในแหล่งตั้งถิ่นฐานสำคัญที่กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง และลาวเวียงได้เข้ามาดำรงชีวิตร่วมกัน (ศุภชัยมานุชวิทยาสิริรินธร, 2568) จากการศึกษาแผนที่มีการกระจายกลุ่มภาษาตระกูลไทของ สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ พบว่า พื้นที่จังหวัดอุทัยธานีเป็นเขตที่มีกลุ่มผู้พูดภาษาลาวเวียงและลาวครั่งตั้งถิ่นฐานร่วมกัน (สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ, 2547) ศุภชัยมานุชวิทยาสิริรินธร กล่าวถึงวัฒนธรรมการทอผ้าของทั้ง 2 กลุ่มชาติพันธุ์สรุปได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงและลาวครั่งมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นในด้านหัตถกรรมทอผ้า โดยเฉพาะผ้าจก ซึ่งไม่ได้เป็นเพียงเครื่องนุ่งห่ม แต่เป็นพื้นที่ของการสะท้อนทักษะ ภูมิปัญญา

และระบบสัญลักษณ์ที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ ลวดลายและการตั้งชื่อลายผ้าจากจึงทำหน้าที่เสมือนสื่อกลางในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ความทรงจำ และโลกทัศน์ของกลุ่มชาติพันธุ์จากรุ่นสู่รุ่น ในปัจจุบันชุมชนลาวครั้งและลาวเวียงในจังหวัดอุทัยธานียังคงรักษาภูมิปัญญาผ่านการรวมกลุ่มทอผ้าและวิสาหกิจชุมชน มีการพัฒนาเทคนิคและการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจควบคู่กับการสืบทอดอัตลักษณ์ร่วมกัน (ศุภย์มานุษยวิทยาสิริรินทร, 2568)

“ชื่อลายผ้าทอ” มีพลังในการสร้างคุณค่าและรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของสิ่งทอ (Cohen, B. J., 2020); (พงศธร เขาวลิตกิจกุล และรัตนา จันทรเทว, 2568) อย่างไรก็ตาม งานศึกษาที่มุ่งวิเคราะห์คำเรียกชื่อลายผ้าจากในมิติทางภาษาและความหมายยังคงมีอยู่อย่างจำกัด ทั้งนี้ นอกจากนี้ ผ้าทอยังทำหน้าที่บอกเล่าเรื่องราว คตินิยม และสถานภาพทางสังคมของผู้ใช้ ผ่านลวดลายในฐานะงานศิลปะที่บ่งบอกความคิดและความเชื่อของผู้สร้างสรรค์ได้อย่างชัดเจน (รำไพพรรณ แก้วสุริยะ, 2535); (ยศกร สิทธิศักดิ์ไพบุลย์ และคณะ, 2553) การศึกษาชื่อลายผ้าจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้เข้าใจระบบความเชื่อและค่านิยมของผู้ใช้ภาษา โดยเฉพาะการศึกษาวิเคราะห์ตามแนวบรรณศาสตร์ชาติพันธุ์ (Ethnosemantics) ซึ่งเป็นแนวคิดที่สะท้อนกระบวนการคิดและการมองโลกของผู้คน แนวคิดดังกล่าวจึงเครื่องมือสำคัญในการทำความเข้าใจโน้ตทัศน์ของกลุ่มชาติพันธุ์ การตั้งชื่อลายผ้าจากจึงเป็นปรากฏการณ์ทางภาษาที่รวบรวมองค์ความรู้และประสบการณ์ร่วมของชุมชนไว้

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาคำเรียกชื่อลายผ้าจากตามแนวบรรณศาสตร์ชาติพันธุ์ (Ethnosemantics) โดยการวิเคราะห์ผ่านการจัดกลุ่มตามความหมายตามแนวทางของ Nida, E. A. จะช่วยให้เห็นโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างภาษา วัฒนธรรม และภูมิปัญญาการทอผ้าได้อย่างเป็นรูปธรรม (Nida, E. A., 1975)

ดังนั้น งานวิจัยเรื่อง “ความเชื่อและค่านิยมจากคำเรียกชื่อลายผ้าจากลาวครั้ง - ลาวเวียง จังหวัดอุทัยธานี” จึงมุ่งศึกษาความเชื่อและค่านิยมผ่านกระบวนการตั้งชื่อลายผ้าจาก โดยประยุกต์ใช้แนวคิดบรรณศาสตร์ชาติพันธุ์ ร่วมกับการจัดกลุ่มความหมายตามแนวทางของ Nida, E. A. เพื่ออธิบายปรากฏการณ์การถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ และประสบการณ์ร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ผ่านภาษาอย่างเป็นระบบ โดยการศึกษาครั้งนี้จะช่วยให้เข้าใจถึงกลไกทางภาษาที่สะท้อนระบบความคิด วิถีชีวิต และภูมิปัญญาที่แฝงอยู่ในวัฒนธรรมของชาวลาวครั้งและลาวเวียงได้เป็นอย่างดี (Nida, E. A., 1975)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อจัดกลุ่มความหมายในคำเรียกชื่อลายผ้าจากลาวครั้ง - ลาวเวียง จังหวัดอุทัยธานี
2. เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อและค่านิยมที่พบในคำเรียกชื่อลายผ้าจากลาวครั้ง - ลาวเวียง จังหวัดอุทัยธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ความเชื่อและค่านิยมจากคำเรียกชื่อลายผ้าจากลาวครั้ง - ลาวเวียง จังหวัดอุทัยธานี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) และนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. **ขั้นเตรียมการวิจัย** ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความหมายและความเชื่อที่ปรากฏในชื่อเรียก ได้แก่ การศึกษาชื่อลายผ้า ชื่ออาหาร ชื่อบุคคล และชื่อสถานที่ในบริบททางวัฒนธรรม รวมถึงแนวคิดบรรณศาสตร์ชาติพันธุ์และการจัดกลุ่มความหมาย นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังศึกษา

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผ้าทอพื้นถิ่นของไทย โดยเฉพาะผ้าจากของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง - ลาวเวียงในจังหวัดอุทัยธานี เพื่อทำความเข้าใจบริบททางสังคม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้าและการตั้งชื่อลวดลาย

2. ขั้นตอนรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลคำเรียกชื่อลายผ้าจากเอกสารโดยกำหนดเกณฑ์ การคัดเลือกเอกสาร (Inclusion Criteria) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพและเป็นตัวแทนที่เหมาะสม ดังนี้

2.1 ด้านเนื้อหา คัดเลือกจากเอกสารที่รวบรวมชื่อลายผ้าจากลาวครั่ง - ลาวเวียงในพื้นที่จังหวัดอุทัยธานีไว้อย่างเป็นระบบ มีรายละเอียดรูปภาพลายผ้าประกอบชัดเจน

2.2 ด้านความน่าเชื่อถือ คัดเลือกจากเอกสารวิชาการ รายงานการวิจัย หรือฐานข้อมูลที่จัดทำโดยหน่วยงานภาครัฐและสถาบันการศึกษา ที่ผ่านการตรวจสอบข้อมูลร่วมกับปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่มาแล้วเบื้องต้น

2.3 ด้านขอบเขตพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย ต้องครอบคลุมแหล่งทอผ้าของกลุ่มลาวครั่งและกลุ่มลาวเวียงในจังหวัดอุทัยธานี เพื่อให้ได้ตัวแทนข้อมูลที่สะท้อนอัตลักษณ์ของกลุ่มวัฒนธรรมในพื้นที่

จากการคัดเลือกตามเกณฑ์ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้เลือกใช้เอกสารหลัก 2 เล่ม ได้แก่ ภูมิปัญญาผ้าจากลาวครั่ง จังหวัดอุทัยธานี (กรมหม่อนไหม, 2564) และ การศึกษาขึ้นต้นจกลาวเวียงสู่ การปรับปรุงศูนย์ผ้าทอลายโบราณบ้านผาทั่ง (ขวลิต น่วมธัญ, 2555) ซึ่งครอบคลุมคำเรียกชื่อลายผ้าที่เป็นตัวแทนข้อมูล จำนวนทั้งสิ้น 46 ชื่อ

3. ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การจัดกลุ่มทางความหมาย ผู้วิจัยนำคำเรียกชื่อลายผ้าจากลาวครั่ง - ลาวเวียงทั้งหมดมาวิเคราะห์โดยการจำแนกและจัดกลุ่มความหมาย โดยประยุกต์ใช้แนวคิดวงความหมาย (Semantic Domain) ของ Nida, E. A. มาใช้เป็นเครื่องมือวิเคราะห์เพื่อแยกองค์ประกอบทางความหมายของคำ และจัดเข้ากลุ่มตามลักษณะความหมายที่มีร่วมกัน ทั้งนี้ Nida, E. A. อธิบายว่าความหมายของคำในทุกภาษาสามารถจำแนกออกเป็น 4 กลุ่มสากล ได้แก่ สรรพสิ่ง (Entities) เหตุการณ์ (Events) นามธรรม (Abstracts) และความสัมพันธ์ (Relationals) ซึ่งในกลุ่มสรรพสิ่งยังสามารถจำแนกย่อยได้ เช่น ธรรมชาติ วัตถุที่มนุษย์ สร้างขึ้น สัตว์ และสิ่งเหนือธรรมชาติ (Nida, E. A., 1975)

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยนำกรอบดังกล่าวมาใช้เป็นเกณฑ์ในการถอดความหมายของคำเรียกชื่อลายผ้า โดยพิจารณาความหมายของแต่ละหน่วยศัพท์ จากนั้นจึงจัดหน่วยศัพท์ที่มีความหมายในกลุ่มเดียวกันเข้าด้วยกัน

ขั้นตอนการวิเคราะห์ ประกอบด้วย 1) การแยกหน่วยศัพท์ของชื่อลายผ้า 2) การระบุความหมายของแต่ละหน่วยศัพท์ 3) การเทียบเคียงกับหมวดความหมายของ Nida, E. A. (Nida, E. A., 1975) และ 4) การจัดเข้ากลุ่มความหมายที่เหมาะสม โดย 1 ชื่อลาย อาจมีมากกว่า 1 กลุ่มความหมายก็ได้ เช่น ขอก่านรังแตน แบ่งออกเป็น 3 หน่วยศัพท์ และมี 3 กลุ่มความหมาย ดังนี้

ขอ + ก่าน + รังแตน

วัตถุ + คำบอกลักษณะ + สัตว์และผลผลิตจากสัตว์

3.2 การสังเคราะห์ความเชื่อและค่านิยม ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์กลุ่มความหมายมาสังเคราะห์เพื่ออธิบายความเชื่อ ค่านิยม และระบบความคิดที่สะท้อนผ่านคำเรียกชื่อลายผ้าจกลาวครั้ง - ลาวเวียง จังหวัดอุทัยธานี โดยใช้กรอบแนวคิดอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ (Ethnosemantics) ของ Frake, C. O. เพื่อเข้าถึงระบบความคิดจากมุมมองคนใน (Emic Perspective) ซึ่งมองว่าคำเรียก คือ ตัวแทนของมโนทัศน์ (Concept) ที่สัมพันธ์กับสรรพสิ่งอย่างมีนัยสำคัญในวัฒนธรรม ซึ่งการวิเคราะห์ระบบการจัดหมวดหมู่ทางปัญญา (Cognitive Categorization) ที่พบในชื่อลายผ้าจะช่วยให้เข้าใจระบบปริชาน (Cognitive System) และการให้ความหมายต่อโลกของกลุ่มชาติพันธุ์โดยหลีกเลี่ยงการตัดสินโดยใช้บรรทัดฐานหรือการตีความจากมุมมองคนนอก (Etic) (Frake, C. O., 1980)

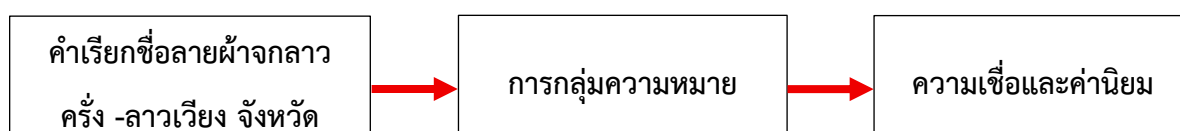
4. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Validity) เพื่อให้ผลการวิจัยมีความเที่ยงตรงและลดอคติจากการตีความโดยผู้วิจัยเพียงฝ่ายเดียว ผู้วิจัยจึงดำเนินการตรวจสอบความน่าเชื่อถือด้วยวิธี ดังนี้

4.1 การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยการนำคำเรียกชื่อลายผ้าที่ปรากฏในเอกสารต่างแหล่งกันมาเปรียบเทียบเพื่อยืนยันความสอดคล้องของชื่อและมโนทัศน์ที่ชุมชนใช้เรียก

4.2 การตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ (Expert Validation) ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์กลุ่มความหมายและการตีความความหมายเชิงวัฒนธรรม เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาศาสตร์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมและยืนยันว่าผลการศึกษาสสะท้อนความเชื่อและค่านิยมของชุมชน

5. ขั้นสรุปและอภิปรายผล ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์และการสังเคราะห์มาสรุปผลการวิจัย พร้อมอภิปรายผลโดยเชื่อมโยงกับแนวคิดอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่ออธิบายบทบาทของ คำเรียกชื่อลายผ้าจกลาวครั้ง - ลาวเวียง

วิธีดำเนินการวิจัยดังกล่าว สามารถสรุปเป็นแผนภูมิ ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แผนภูมิวิธีดำเนินการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องความหมายและความเชื่อจากคำเรียกชื่อลายผ้าจกลาวครั้ง - ลาวเวียง จังหวัดอุทัยธานี พบผลการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มความหมายที่พบในคำเรียกชื่อลายผ้าจกลาวครั้ง - ลาวเวียง จังหวัดอุทัยธานี

จากการรวบรวมชื่อลายผ้าจกลาวครั้ง - ลาวเวียง จังหวัดอุทัยธานี พบว่า มีชื่อลายทั้งสิ้น 46 ชื่อ จำแนกได้เป็น 83 หน่วยศัพท์ ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มความหมายออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

1.1 สรรพสิ่งตามธรรมชาติ หมายถึง สภาพทางภูมิศาสตร์สิ่งแวดล้อม และพืชพรรณที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ พบทั้งสิ้น 13 คำ 29 ครั้ง ได้แก่ กาบ กำ ชื่อ คลอง ดอก ดอกแก้ว ดอกจันทน์ บัวเคียว สร้อยสา เอี้ย ตะวัน และดาว ทั้งนี้คำที่พบซ้ำมากที่สุด คือ ดอก

1.2 วัตถุและสิ่งปลูกสร้าง หมายถึง สิ่งของหรือสถานที่ที่สร้างขึ้นโดยมนุษย์ พบ 6 คำ 25 ครั้ง ได้แก่ ขอ ตุ่ม ตุ่ม คอก ระฆัง และคันท่อม ทั้งนี้คำที่พบซ้ำมากที่สุด คือ ขอ

1.3 สัตว์และผลผลิตจากสัตว์ หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่ไม่ใช่พืชและไม่ใช่มนุษย์ มีความรู้สึก เคลื่อนไหวได้ ในที่นี้รวมถึงส่วนหนึ่งของร่างกาย และผลผลิตที่ได้จากสัตว์ด้วยกระบวนการทางธรรมชาติ พบ 11 คำ/ครั้ง ได้แก่ รังแตน แมงป่อง เต่าน้อย ปลาน้อย หมาน้อย นก ช้าง เขี้ยวหมา ปีกไก่ ปีกบ่าง และหัว

1.4 สิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์จินตนาการขึ้น ไม่มีอยู่จริง พบ 2 คำ 5 ครั้ง ได้แก่ นาค และหงส์

1.5 คำบอกบอกลักษณะ หมายถึง คำบอกตำแหน่ง ลักษณะ จำนวน วันเวลาและความเคลื่อนไหว มักใช้ในการขยายความหมายให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นพบ 12 คำ 13 ครั้ง ได้แก่ บน ซ้อน คว่า หงาย หลีก ไป (พาด) ก่าน (ขวางหรือริ้ว) สามดิว (สามริ้ว) ไทใหญ่ หลวง เจียง และเข้า

จากข้อมูลกลุ่มความหมายดังกล่าวสามารถสรุปเป็นโครงสร้าง ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 กลุ่มความหมายตามจำนวนครั้งที่พบของคำเรียกชื่อลายผ้าจกลาวครั้ง - ลาวเวียง จังหวัดอุทัยธานี

	กลุ่มความหมาย					รวม
	สรรพสิ่งตามธรรมชาติ	วัตถุและสิ่งปลูกสร้าง	สัตว์และผลผลิตจากสัตว์	สิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ	คำบอกลักษณะ	
จำนวน/ครั้ง	29	25	11	5	13	83
ร้อยละ	34.94	30.12	13.25	6.02	15.66	100

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่ากลุ่มความหมายสรรพสิ่งตามธรรมชาติเป็นกลุ่มความหมายที่พบมากที่สุด จำนวน 29 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 34.94 รองลงมา คือ กลุ่มความหมายวัตถุและสิ่งปลูกสร้าง คำบอกลักษณะ สัตว์และผลผลิตจากสัตว์ ตามลำดับ ส่วนกลุ่มความหมายที่พบน้อยที่สุด คือ สิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ ผลการวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่าคำเรียกชื่อลายผ้าจกให้ความสำคัญกับสรรพสิ่งตามธรรมชาติมากที่สุด

2. ความเชื่อและค่านิยมที่พบในคำเรียกชื่อลายผ้าจกลาวครั้ง - ลาวเวียง จังหวัดอุทัยธานี

จากการศึกษากลุ่มความหมายในคำเรียกชื่อลายผ้าจกลาวครั้ง - ลาวเวียง จังหวัดอุทัยธานีสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อและค่านิยมของชาวลาวครั้งในจังหวัดอุทัยธานี ดังนี้

2.1 ความเชื่อและค่านิยมด้านการให้คุณค่ากับธรรมชาติ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มความหมายที่เกี่ยวข้องกับสรรพสิ่งตามธรรมชาติ เช่น พืชพรรณ สภาพภูมิศาสตร์ และสิ่งแวดล้อม เป็นกลุ่มที่ชาวลาวครั้ง - ลาวเวียงให้ความสำคัญมากที่สุด โดยมีสัดส่วนการปรากฏสูงถึงร้อยละ 34.94 ซึ่งสะท้อนให้เห็นแนวโน้มว่าชาวลาวครั้ง - ลาวเวียงมีการให้ความสำคัญและผูกพันกับระบบนิเวศที่ตนดำรงชีวิตอยู่ ทั้งนี้ ชาวลาวครั้ง - ลาวเวียงได้นำสิ่งที่พบเห็นในวิถีชีวิตประจำวันมาแปรเปลี่ยนเป็นงานศิลปะบนผืนผ้าผ่านการตั้งชื่อลวดลาย

ความเชื่อและค่านิยมด้านการให้คุณค่ากับธรรมชาติสามารถจำแนกออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

2.1.1 ค่านิยมด้านพฤกษชาติ ปรากฏผ่านการใช้คำว่า “ดอก” และชื่อเฉพาะของพืช เช่น ดอกแก้ว และดอกจันทน์ ซึ่งอาจสะท้อนถึงการสังเกตและหิบบกความงามของพืชพรรณรอบตัวมาเป็นต้นแบบในการสร้างสรรค์ลวดลายผ้าจาก

2.1.2 ค่านิยมด้านสายน้ำ ภูมิศาสตร์ พบจากการใช้คำที่เกี่ยวข้องกับลักษณะภูมิประเทศ และองค์ประกอบของธรรมชาติ เช่น เอี้ย ซึ่งหมายถึง ลายสายน้ำ คำว่า คลอง และบัวเคียว ซึ่งเป็นพรรณไม้ที่รวมถึงคำว่า เจียง ซึ่งหมายถึง พื้นดิน ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่ผูกพันกับทั้งแหล่งน้ำและผืนดินในฐานะทรัพยากรพื้นฐานในการดำรงชีวิต

2.1.3 ค่านิยมด้านจักรวาลวิทยา การปรากฏของคำว่า ตะวัน และดาว แสดงให้เห็นว่า ชาวลาวครั้ง - ลาวเวียงอาจไม่ได้ให้คุณค่าเฉพาะสิ่งที่อยู่บนพื้นดินเท่านั้น หากแต่ยังเชื่อมโยงความหมายของสิ่งบนท้องฟ้าเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมบนผืนผ้า

การให้ความสำคัญกับสรรพสิ่งตามธรรมชาติดังกล่าวจึงไม่ได้เป็นเพียงการตั้งชื่อลายเพื่อความสวยงาม แต่ยังเป็นบันทึกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงความเคารพและการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างกลมกลืนของกลุ่มชาติพันธุ์ ลาวครั้ง - ลาวเวียงอีกด้วย

2.2 ความเชื่อและค่านิยมด้านความผูกพันระหว่างวิถีชีวิตกับสิ่งรอบตัว ชาวลาวครั้ง - ลาวเวียง มีแนวโน้มให้คุณค่ากับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สัตว์ และวัตถุในชีวิตประจำวัน ซึ่งสะท้อนผ่านการตั้งชื่อลายผ้าตามสิ่งที่พบเห็นและใช้งานจริง ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มความหมายดังกล่าวเป็นหนึ่งในกลุ่มที่ปรากฏในสัดส่วนสูง สะท้อนให้เห็นถึงการนำประสบการณ์จากวิถีการดำรงชีวิตมาแปรเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมบนผืนผ้า โดยสามารถจำแนกได้เป็น 2 ด้าน ดังนี้

2.2.1 ความผูกพันกับสัตว์และผลผลิตจากสัตว์ จะเห็นได้จากการพบคำในกลุ่มสัตว์และผลผลิตจากสัตว์ การนำชื่อสัตว์ทั้งสัตว์เลี้ยง สัตว์ป่า และแมลงมาใช้ตั้งชื่อลายผ้า ซึ่งอาจแสดงให้เห็นถึง การสังเกตลักษณะเด่นของสิ่งมีชีวิตและความผูกพันอย่างใกล้ชิดของชาวลาวครั้ง - ลาวเวียงกับระบบนิเวศรอบตัว ซึ่งถูกถ่ายทอดออกมาในรูปแบบของศิลปะสิ่งทอ

2.2.2 ความผูกพันกับวัตถุและสิ่งปลูกสร้าง สะท้อนผ่านกลุ่มความหมายวัตถุและสิ่งปลูกสร้าง ซึ่งพบความถี่ในการนำมาใช้ตั้งชื่อลายผ้าเป็นอันดับที่สองเมื่อเทียบกับกลุ่มความหมายทั้งหมด โดยพบคำเรียก จำนวน 6 คำ การนำวัตถุและสิ่งปลูกสร้างเหล่านี้มาใช้ตั้งชื่อลายผ้าอาจสะท้อนให้เห็นถึงการให้คุณค่ากับสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อรองรับและอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตประจำวัน

โดยภาพรวม ค่านิยมของชาวลาวครั้ง - ลาวเวียงที่สะท้อนผ่านชื่อลายผ้าในกลุ่มนี้ คือ มีแนวโน้มในการนำประสบการณ์ร่วมจากวิถีชีวิตจริงมาแปรเปลี่ยนเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม

2.3 ความเชื่อและค่านิยมด้านการให้ค่ากับความชัดเจน จากการศึกษาพบว่า มีคำบอกลักษณะตำแหน่ง และความเคลื่อนไหวของลวดลาย เช่น ซ้อน คำว่า หายไป ก่าน ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมด้านความชัดเจนและความเป็นระบบในการสื่อสารของชาวลาวครั้ง - ลาวเวียง การตั้งชื่อลายผ้าจึงไม่ได้อาศัยเพียง

การอ้างอิงถึงสิ่งที่มองเห็นเท่านั้น หากแต่ยังให้ความสำคัญกับกระบวนการจัดวางและมิติของลวดลาย เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันและเอื้อต่อการสืบทอดองค์ความรู้ได้อย่างแม่นยำ

กลุ่มคำบอกลักษณะดังกล่าวมีความสำคัญเป็นอันดับที่สาม รองจากกลุ่มความหมายที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและกลุ่มวัตถุหรือสิ่งปลูกสร้าง ซึ่งอาจแสดงให้เห็นว่า ในกระบวนการตั้งชื่อลายผ้า การระบุ “วิธีการ” หรือ “ลักษณะทางกายภาพ” ของลวดลายน่าจะมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าการระบุชื่อวัตถุดิบแบบ ชื่อลายจึงไม่ได้ทำหน้าที่บอกชื่อลายเท่านั้น แต่ยังมีแนวโน้มในการทำหน้าที่เป็นคู่มือการผลิตที่ฝังอยู่ในภาษา สะท้อนให้เห็นถึงระบบคิดเชิงตรรกะและวิศวกรรมศิลป์ของชาวลาวครั้ง - ลาวเวียง ซึ่งช่วยให้การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าให้ดำรงรูปแบบ มิติ และตำแหน่งของลวดลายไว้ได้อย่างถูกต้องตามแบบแผนดั้งเดิมจากรุ่นสู่รุ่น

2.4 ความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ ในการศึกษาครั้งนี้ พบว่า กลุ่มความหมายดังกล่าว ประกอบด้วยคำเรียกเพียง 2 คำ ได้แก่ “นาค” และ “หงส์” ซึ่งเป็นกลุ่มความหมายที่มีจำนวนคำเรียกน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มอื่น อย่างไรก็ตาม กลุ่มความหมายนี้มีแนวโน้มที่จะมีบทบาทสำคัญในการสะท้อนระบบความคิดและการมองโลกของชาวลาวครั้ง - ลาวเวียงที่เชื่อมโยงกับความเชื่อทางวัฒนธรรมและมิติทางจิตวิญญาณ การเลือกใช้สัตว์ในตำนานมาเป็นต้นแบบของลวดลายผ้าอาจแสดงให้เห็นว่าชาวลาวครั้ง - ลาวเวียงไม่ได้ให้คุณค่าเฉพาะสิ่งที่รับรู้ได้ในชีวิตประจำวันเท่านั้น หากแต่ยังให้ความสำคัญกับโลกทัศน์เชิงจินตนาการและความศักดิ์สิทธิ์ ทั้ง “นาค” และ “หงส์” เป็นสัญลักษณ์ที่ปรากฏร่วมกันในหลายวัฒนธรรมและมักเกี่ยวข้องกับอำนาจคุ้มครองและความศักดิ์สิทธิ์ ลวดลายดังกล่าวที่ปรากฏขึ้นจึงช่วยเสริมสร้างอัตลักษณ์ของผ้าจากลาวครั้ง - ลาวเวียงให้มีคุณค่าในเชิงคตินิยม แม้จะไม่ได้เป็นลวดลายที่พบมาก แต่ก็ยังเป็นหลักฐานที่ชี้ให้เห็นแนวโน้มความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติยังคงเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตและงานศิลปะสิ่งทอที่สืบทอดต่อกันมา

อาจกล่าวได้ว่าความเชื่อและค่านิยมของชาวลาวครั้ง - ลาวเวียงผ่านชื่อลายผ้า คือ การหลอมรวมเอาวิถีชีวิตจริง อันได้แก่ ธรรมชาติและสัตว์เข้ากับโลกทัศน์ทางจิตวิญญาณ อันได้แก่ ความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ เพื่อสร้างเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงตัวตนและความภูมิใจในกลุ่มชาติพันธุ์ของตนอย่างเป็นรูปธรรม

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่องความหมายและความเชื่อจากคำเรียกชื่อลายผ้าจากลาวครั้ง - ลาวเวียง จังหวัดอุทัยธานี แสดงให้เห็นว่า การตั้งชื่อลายผ้าเป็นกระบวนการทางภาษาที่มีบทบาทสำคัญในการสะท้อนระบบความคิด วิถีชีวิต และค่านิยมทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง - ลาวเวียง โดยไม่ได้ทำหน้าที่เพียงระบุลวดลายในเชิงรูปแบบ หากแต่เป็นกลไกในการถ่ายทอดองค์ความรู้และโลกทัศน์ที่สั่งสมและสืบทอดมาในชุมชน

จากผลการวิจัย ที่พบว่า กลุ่มความหมาย “สรรพสิ่งตามธรรมชาติ” เป็นกลุ่มที่พบมากที่สุดถึงร้อยละ 34.94 ซึ่งสะท้อนให้เห็นแนวโน้มวิถีชีวิตของชาวลาวครั้ง - ลาวเวียงที่มีวิถีชีวิตเรียบง่ายและผูกพันกับธรรมชาติ ทำให้มักหยิบยกเอาความงดงามของธรรมชาติมาเป็นต้นแบบของลายผ้าทอ รวมถึงตั้งชื่อตามสรรพสิ่งในธรรมชาติที่มักพบเห็นในชีวิตประจำวัน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับบทความวิจัยเรื่องลายผ้าทอจังหวัดพิษณุโลก: การวิเคราะห์ความหมายและความเชื่อของ สุชาดา เจียพงษ์ ที่พบว่า ลายผ้าทอจังหวัดพิษณุโลกมีความหมายเกี่ยวกับพืชมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่งเช่นกัน (สุชาดา เจียพงษ์, 2565) และยังเป็นไปในทิศทางเดียวกับการศึกษาชื่อลายผ้าแพรวา

ในภาษาผู้ไทยตามแนวบรรพชาตวรรษชาติพันธุ์ของ ยศกร สิทธิศักดิ์ไพบูลย์ และคณะ ที่ระบุว่าชาวผู้ไทยมีการใช้คำว่า “ดอก” นำหน้าชื่อลายผ้าแพรวาเพื่อสื่อถึงความเจริญงอกงามและการสืบทอดภูมิปัญญา (ยศกร สิทธิศักดิ์ไพบูลย์ และคณะ, 2553) แสดงให้เห็นว่าช่างทอผ้าในภูมิภาคต่าง ๆ มักหยิบยกความงามของพรรณไม้และสิ่งแวดล้อมรอบตัวมาเป็นต้นแบบหลักในการสร้างสรรค์งานศิลปะบนผืนผ้า

นอกจากนี้ การพบกลุ่มความหมาย “วัตถุและสิ่งปลูกสร้าง” เป็นอันดับที่ 2 แสดงให้เห็นว่าชื่อ ลายผ้าจากลาวครั้ง - ลาวเวียงมีแนวโน้มสะท้อนวิถีชีวิตผ่านวัตถุและสิ่งปลูกสร้าง ซึ่งสอดคล้องกับบทความวิจัยเรื่องลายผ้าทอจังหวัดพิษณุโลก: การวิเคราะห์ความหมายและความเชื่อของ สุชาดา เจียพงษ์ ที่พบความหมายเกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้สูงเป็นอันดับ 2 เช่นกัน (ร้อยละ 31.57) (สุชาดา เจียพงษ์, 2565) ข้อมูลนี้สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มค่านิยมของมนุษย์ในการให้คุณค่ากับสิ่งที่สร้างขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน และนำประสบการณ์เหล่านั้นมาแปรเปลี่ยนเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมบนผืนผ้า อีกทั้งการศึกษาชิ้นต้นจกลาวเวียงสู่การปรับปรุงศูนย์ผ้าทอลายโบราณบ้านผาตั้งของ ขวลิต น่วมธนัง ยังระบุว่าลายผ้าของชาวลาวเวียง ก็มีการจัดหมวดหมู่ลาย “สิ่งของเครื่องใช้” ไว้เป็นหมวดสำคัญ เช่น ลายขอ และลายข้าวหลามตัด (ขวลิต น่วมธนัง, 2555)

ผลการวิจัยด้านความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ ยังพบว่า เกี่ยวกับบทบาทของ “นาค” และ “หงส์” แม้จะปรากฏในสัดส่วนที่น้อยที่สุดแต่อาจมีความสำคัญเชิงจิตวิญญาณอย่างสูง ซึ่งสนับสนุนแนวคิดของ ชนิตา ตั้งถาวรสิริกุล ที่อธิบายว่านาคทำหน้าที่เป็นรหัสทางปัญญาของสังคมลาวในการผสมผสานความเชื่อดั้งเดิมเข้ากับคติทางศาสนาเพื่อจัดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ โดยเป็นกลไกทางสังคมที่กำหนดกฎเกณฑ์และวิถีชีวิต (ชนิตา ตั้งถาวรสิริกุล, 2541) ประเด็นนี้ยังสอดคล้องกับ ขวลิต น่วมธนัง, กรมหม่อนไหม ที่ระบุตรงกันว่า “ลายนาค” เป็นลายหลักในโครงสร้างผ้าทอที่สื่อถึงคุณภาพของจักรวาลและความอุดมสมบูรณ์ (ขวลิต น่วมธนัง, 2555); (กรมหม่อนไหม, 2564) รวมถึงการศึกษาของ ยศกร สิทธิศักดิ์ไพบูลย์ และคณะ ที่ชี้ให้เห็นว่านาคเป็นสัญลักษณ์แห่งการปกป้องคุ้มครองและการบันดาลฝน (ยศกร สิทธิศักดิ์ไพบูลย์ และคณะ, 2553) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า “นาค” คือ วัฒนธรรมร่วมที่หยั่งรากลึกอยู่ในวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ตระกูลไทอย่างเป็นระบบ

สรุปได้ว่า ลายผ้าจากลาวครั้ง - ลาวเวียงมีแนวโน้มในการการหลอมรวมวิถีชีวิตจริงเข้ากับโลกทัศน์ทางจิตวิญญาณเพื่อสร้างอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ ดังข้อมูลจากเอกสารเรื่องภูมิปัญญาผ้าจากลาวครั้ง ที่พบว่า ความเชื่อว่าการทอผ้าอย่างวิจิตรบรรจงเป็นการสร้างบุญบารมีเพื่อให้ได้ไปเกิดในสิ่งที่ดีและสวยงามในชาติหน้า (กรมหม่อนไหม, 2564) ชี้ให้เห็นว่าการสวมใส่ผ้าทอที่มีความหมายมงคลเป็นกุศโลบายที่สร้างความภูมิใจและมุ่งหวังสิ่งดี ๆ ให้กับชีวิตของผู้สวมใส่ คำเรียกชื่อลายผ้าจากลาวครั้ง - ลาวเวียงจึงเป็นพื้นที่บรรจบกันของภาษา วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ธรรมชาติ และวิถีชีวิต ขณะที่คำบอกลักษณะทำหน้าที่เป็นกลไกถ่ายทอดความรู้ และความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ ทำหน้าที่เสริมมิติทางจิตวิญญาณ ผลการศึกษานี้จึงช่วยขยายองค์ความรู้ด้านการศึกษาผ้าทอพื้นถิ่นในมิติทางภาษาศาสตร์ และยืนยันว่าการวิเคราะห์ชื่อเรียกลายผ้าเป็นแนวทางสำคัญในการทำความเข้าใจโลกทัศน์ของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างเป็นระบบ

จากข้อค้นพบทั้งหมดสามารถสังเคราะห์เป็น “โมเดลการตั้งชื่อเชิงวัฒนธรรม” ได้ว่า การตั้งชื่อลาย ผ้าจกของชาวลาครั่ง - ลาวเวียง จังหวัดอุทัยธานี ประกอบด้วย 3 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับรูปธรรม คือ ธรรมชาติและวิถีชีวิต 2) ระดับโครงสร้าง คือ การจัดวางลักษณะและคำบอกลักษณะ และ 3) ระดับนามธรรม คือ ความเชื่อและสัญลักษณ์เหนือธรรมชาติ ซึ่งทั้งสามระดับทำงานร่วมกันในการสร้างความหมายและถ่ายทอด อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 ถอดรหัสชื่อลายผ้าจก: ภูมิปัญญาและโลกทัศน์ลาวครั่ง - ลาวเวียง

จากภาพองค์ความรู้ใหม่ข้างต้น สรุปได้ว่า งานวิจัยนี้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ 5 ประการ ได้แก่ 1) องค์ความรู้ใหม่เชิงโครงสร้างที่จัดกลุ่มความหมายของชื่อลายผ้าจกออกเป็น 5 กลุ่มอย่างเป็นระบบ 2) การเชื่อมโยงระหว่างภาษาโลกทัศน์ และชาติพันธุ์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการตั้งชื่อเป็นกระบวนการสะท้อนระบบความคิดของชุมชน ไม่ใช่เพียงการเรียกขาน 3) การค้นพบ 4 มิติของค่านิยม ได้แก่ การให้คุณค่ากับธรรมชาติ ความผูกพันกับวิถีชีวิต การให้ค่ากับความชัดเจน และความเชื่อเหนือธรรมชาติ 4) องค์ความรู้ใหม่เชิงแนวคิดที่เสนอว่า “ชื่อ คือ คู่มือการผลิต” โดยทำหน้าที่ถ่ายทอดเทคนิคและองค์ความรู้เชิงช่างผ่านภาษา และ 5) การอธิบาย “นาค” ในฐานะโครงสร้างความคิดที่ทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์เชิงจักรวาลและกลไกทางความเชื่อของชุมชน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ความหมายและความเชื่อจากคำเรียกชื่อลายผ้าจกลาวครั้ง - ลาวเวียง จังหวัดอุทัยธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดกลุ่มความหมายและสะท้อนความเชื่อ ค่านิยม และระบบความคิดของชาว ลาวครั้ง - ลาวเวียงผ่านคำเรียกชื่อลายผ้าจก ผลการวิจัยสรุป ได้ดังนี้ ประการแรก คำเรียกชื่อลายผ้าจกลาวครั้ง - ลาวเวียง จังหวัดอุทัยธานี จำนวนทั้งสิ้น 46 ลาย สามารถจำแนกกลุ่มความหมายได้ 5 กลุ่ม โดยกลุ่มความหมายที่เกี่ยวข้องกับสรรพสิ่งตามธรรมชาติปรากฏมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.94 ของจำนวนการปรากฏทั้งหมด รองลงมา ได้แก่ กลุ่มวัตถุและสิ่งปลูกสร้าง กลุ่มคำบอกลักษณะ กลุ่มสัตว์และผลผลิตจากสัตว์ และกลุ่มสิ่งเหนือธรรมชาติ ตามลำดับ ข้อมูลดังกล่าวอาจแสดงให้เห็นแนวโน้มว่าธรรมชาติเป็นกรอบอ้างอิงหลักในการตั้งชื่อลวดลายผ้าของ ชาวลาวครั้ง - ลาวเวียง ประการที่สอง การวิเคราะห์กลุ่มความหมายสะท้อนให้เห็นแนวโน้มความเชื่อและค่านิยม ของชาวลาวครั้ง - ลาวเวียงหลายด้าน ได้แก่ การให้คุณค่ากับธรรมชาติในฐานะทรัพยากรและแหล่งอาศัย การเชื่อมโยงวิถีชีวิตประจำวันกับสัตว์ วัตถุ และสิ่งปลูกสร้าง รวมถึงการมองโลกผ่านกรอบความคิดเชิงจิตวิญญาณ โดยเฉพาะการนำสัตว์ในตามความเชื่อมาใช้เป็นสัญลักษณ์ แม้จะปรากฏในสัดส่วนน้อย แต่อาจสะท้อนความหมาย เชิงคุณค่าและคตินิยมได้ ประการที่สาม การพบคำบอกลักษณะ ตำแหน่ง และความเคลื่อนไหวของลวดลาย ในจำนวนมาก แสดงให้เห็นว่าการตั้งชื่อลายผ้าจกลาวครั้ง - ลาวเวียงไม่ได้ทำหน้าที่เพียงระบุรูปแบบลวดลาย หากแต่เป็นระบบภาษาที่ฝังองค์ความรู้เชิงกระบวนการและการจัดวางลวดลายไว้ในตัว ชื่อลายจึงทำหน้าที่เสมือน เครื่องมือถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าให้คงรูปแบบ มิติ และตำแหน่งของลวดลายตามแบบแผนดั้งเดิม กล่าวโดยสรุป คำเรียกชื่อลายผ้าจกลาวครั้ง - ลาวเวียง จังหวัดอุทัยธานี เป็นภาพสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างภาษา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งอย่างชัดเจน ทั้งในด้านธรรมชาติ ชีวิตประจำวัน ระบบความคิดเชิงเหตุผล และความเชื่อทางจิตวิญญาณ อันแสดงถึงบทบาทของภาษาในฐานะกลไกสำคัญในการสร้าง รักษา และถ่ายทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ คือ ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังคำเรียกชื่อ ลายผ้าจกลาวครั้ง - ลาวเวียงในจังหวัดอื่น ๆ ที่มีการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าว เพื่อเปรียบเทียบความเหมือน และความแตกต่างของระบบความหมายและค่านิยมทางวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ อันจะช่วยให้เห็นภาพความหลากหลาย และความต่อเนื่องของโลกทัศน์ทางวัฒนธรรมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ควรศึกษาการเปลี่ยนแปลงของ คำเรียกชื่อ ลายผ้าในบริบทสังคมร่วมสมัย เพื่อทำความเข้าใจพลวัตของภาษาและวัฒนธรรมในกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญา การทอผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง - ลาวเวียงในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กรมหม่อนไหม. (2564). ภูมิปัญญาผ้าจกลาวครั้ง. เรียกใช้เมื่อ 14 พฤศจิกายน 2568 จาก <https://qsds.go.th/newocss/wp-content/uploads/sites/74/2021/01/2409-3-7012564.pdf>
- ชนิดา ตั้งถาวรสิริกุล. (2541). สื่อสัญลักษณ์ผ้าลาวเวียงจันทน์. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนการวิจัย.
- ชวลิต น่วมธนัง. (2555). การศึกษาชันทินจกลาวเวียงสู่การปรับปรุงศูนย์ผ้าทอลายโบราณบ้านผาทั่ง. ใน วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการออกแบบภายใน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- พงศธร เชาวลิตกิจกุล และรัตนา จันทร์เทาว์. (2568). ชื่อลายผ้าท้องถิ่นอีสาน: การวิเคราะห์กลุ่มความหมาย. วารสารภาษาและภาษาศาสตร์, 43(2), 159-175.
- ยศกร สิทธิศักดิ์ไพบูลย์ และคณะ. (2553). การศึกษาชื่อลายผ้าแพรวาในภาษาผู้ไทยตามแนววรรณคดีชาติพันธุ์. วารสารวิจัย มข (บศ), 10(1), 126-133.
- จำไพพรรณ แก้วสุริยะ. (2535). ผ้าทอพื้นบ้าน ศิลปะบนผืนผ้า สายใยแห่งวัฒนธรรมอาเซียน. วารสาร อ.ส.ท., 32(2), 62-70.
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2568ก). ลาวครั้ง. เรียกใช้เมื่อ 2 ธันวาคม 2568 จาก <https://ethnicity.sac.or.th/database-ethnic/203/>
- _____. (2568ข). ลาวเวียง. เรียกใช้เมื่อ 2 ธันวาคม 2568 จาก <https://ethnicity.sac.or.th/database-ethnic/205/>
- สุชาดา เจียพงษ์. (2565). ลายผ้าทอจังหวัดพิษณุโลก: การวิเคราะห์ความหมายและความเชื่อ. วารสารอักษรศาสตร์และไทยศึกษา, 44(3), 1-6.
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ. (2547). แผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- Cohen, B. J. (2020). What's in a name? Revisiting the Naming of Fair Isle knitwear and textile patterns. Retrieved January 21, 2025, from <https://www.researchgate.net/publication/342476955>
- Frake, C. O. (1980). Language and Cultural Description: Essays. California: Stanford University press.
- Nida, E. A. (1975). Componential Analysis of Meaning. Mouton: The Hague.